

9. Павленко Ю. В. Нарис історії Києва / Ю. В. Павленко. – К. : Фенікс, 2004. – 480 с.
10. Рыбаков Б. А. Ремесло Древней Руси / Б. А. Рыбаков. – М. : Издательство АН СССР, 1948. – 786 с.
11. Костомаров М. І. Богдан Хмельницький. Історична монографія / М. І. Костомаров ; пер. з рос. Т. С. Завгородньої ; передмова В. С. Мороза. – Д. : Січ, 2004. – 843 с.
12. Історія українського права : посіб. / І. А. Безклубий, І. С. Гриненко, О. О. Шевченко та ін. – К. : Грамота, 2010. – 336 с.
13. Грозовський І. М. Козацьке право / І. М. Грозовський // Право України. – 1997. – № 6. – С. 77.
14. Аркас М. М. Історія України-Русі // М. М. Аркас ; вступне слово і комент. В. Г. Сербя – К. : Вища школа, 1990. – 456 с.

Васецький В. Ю. Становлення державних і правових інституцій в Україні в контексті ідеологічно-правового прогресу на європейському континенті в часи Середньовіччя

У статті досліджено процеси становлення державних і правових інституцій в Україні в часи Середньовіччя. Зроблено акцент на необхідності розгляду питання з позицій загального ідеологічно-правового прогресу на європейському континенті. Розглянуто історико-правові процеси прийняття християнства князем Володимиром. Зроблено висновок, що це було необхідною умовою для подальшої інтеграції України-Русі в християнські світові формації, у тому числі й правові. Досліджено взаємозв'язок між подіями періоду Англійської буржуазної революції та Українським визвольним рухом Б. Хмельницького. Підкреслено суттєве ідейно-правове значення Конституції Пилипа Орлика.

Ключові слова: становлення державних і правових інституцій, ідеологічно-правовий прогрес, християнізація Київської Русі, Український визвольний рух Б. Хмельницького.

Васецкий В. Ю. Становление государственных и правовых институций в Украине в контексте идеологическо-правового прогресса на европейском континенте во времена Средневековья

В статье исследованы процессы становления государственных и правовых институций в Украине во времена Средневековья. Сделан акцент на необходимости рассмотрения вопроса с позиций общего идеологическо-правового прогресса на европейском континенте. Рассмотрены историко-правовые процессы принятия христианства князем Владимиром. Сделан вывод, что это было необходимым условием для дальнейшей интеграции Украины-Руси в христианские мировые формации, в том числе и правовые. Исследована взаимосвязь между событиями периода Английской буржуазной революции и Украинским освободительным движением Б. Хмельницкого. Подчеркнуто существенное идейно-правовое значение Конституции Филиппа Орлика.

Ключевые слова: становление государственных и правовых институций, идеологическо-правовой прогресс, христианизация Киевской Руси, Украинское освободительное движение Б. Хмельницкого.

Vasetsky V. Formation of the state and legal institutions in Ukraine in a context of ideological-legal progress on the European continent in the Middle Ages

In the paper processes of formation of the state and legal institutions in Ukraine in the Middle Ages are investigated. The accent is made on necessity to consider the question from positions of general ideological-legal progress on the European continent. Historic-legal processes of acceptance of Christianity by prince Vladimir are considered. It is made a conclusion that acceptance of Christianity was a necessary condition for integration of Kyev-Russ into Christian world formations including the legal. The interrelation between events of the period of English bourgeois revolution and B. Khmelnytsky's Ukrainian emancipating movement is investigated. Essential ideologically-legal value of the Constitution of Phillip Orlik is underlined.

Key words: formation of the state and legal institutions ideological-legal progress, acceptance of Christianity in the Kyev-Russ, B. Khmelnytsky's Ukrainian emancipating movement.

УДК 340

*Олександр Олександрович Вінницький,
старший викладач кафедри соціальних теорій
Одеського національного університету
імені І. І. Мечникова*

**ПРОБЛЕМА ВИСВІТЛЕННЯ У СУЧАСНІЙ ІСТОРИЧНІЙ НАУЦІ
ГЕНЕЗИ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ УКРАЇНИ
В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ ст.**

Розвиток історичної науки, а отже, досвід минулих поколінь, що знаходить свій прояв, у тому числі у закономірностях виникнення й генези тих чи інших явищ і процесів суспільного, політичного, правового та іншого характеру, утворюють її доробок, що має непересічне як теоретичне, так і практичне значення.

Історіографія – це «дисципліна, що вивчає історію історичної науки. Це наука про те, як виникла і розвивалась історична думка, процес нагромадження історичних знань. Вона з'ясує соціальну основу і соціальну функцію історичного пізнання, досліджує боротьбу в ній різних напрямів, шкіл, концепцій, аналізує методи вивчення історичних джерел, висвітлює організацію й форми дослідницької роботи в галузі історії» [1, с. 12–13].

Таким чином, історіографія своїм предметом охоплює одразу декілька напрямів наукової діяльності та семантичного навантаження, чільне місце серед яких належить визначенню ступеня дослідженості окремих конкретно-історичних вимірів. Саме у такому більш вузькому значенні й актуалізується предмет нашої публікації, а саме: проблема наявності значних прогалин в історіографічному матеріалі історії України щодо генези політичної думки та національного визвольного руху України в першій половині ХХ ст.

Характер зазначених прогалин за своїм предметом належить одразу до декількох історичних наук: історії політичних і правових учень, історії держави і права та, певною мірою, до теорії держави і права.

Вивченням вказаної у статті теми займалися такі вчені, як В. Богацький, Л. Домбровська, Л. Кормич, Н. Кравченко, В. Красовський, І. Крип'якевич, М. Скрипник, О. Субтельний, І. Черняков, М. Чмихов та ін.

Метою статті є визначення історіографічних прогалин у сучасній історичній науці щодо генези політичної думки та національно-визвольного руху України у першій половині ХХ ст.

У працях, присвячених ролі окремих інститутів українського суспільства в розвитку політичної думки та національного визвольного руху в Україні в першій половині ХХ ст., доволі слабо, або взагалі не досліджено окремі історичні постаті (особливу увагу тут варто приділити М. Стціборському) та молодіжні й комерційні (в тому числі кооперативні) організації (зокрема, з патріотичного виховання), які було створено наприкінці ХІХ ст. – початку ХХ ст.; відсутність періодизації обох процесів, які у відповідній науковій літературі розглядаються переважно уривками та визначаються лише термінами «українська революція 1917–1921 рр.», або «перші/другі визвольні змагання», що не дозволяє представити досліджуваний період у хронологічній та проблемно-категоріальній залежності як цілісний історіографічний пласт; також майже залишені поза увагою суспільно-політичні досягнення на стадії формування національного визвольного руху в період з кінця ХІХ ст. – початку ХХ ст. (політичні рішення з надання автономії окремим територіям Галичини та україно-польська війна, викликана здебільшого саме цим) [2].

Особливої уваги заслуговує саме останній чинник, адже фактично він загартував національний визвольний рух (головним чином в особі Українських Січових Стрільців та Галицької армії) і створив підґрунтя для реальних державотворчих процесів, зокрема створення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР) та її подальшого об'єднання з Українською Народною Республікою (УНР) актом злуки.

Політико-правові умови, в яких формувалися політичні погляди та розвивався національний визвольний рух, є тим середовищем, з огляду на яке вони детермінуються. Саме їхня недосконалість, а радше, відверте зловживання держав-окупантів спонукає до пошуку власного «рецепту» ідеальної держави та взагалі її побудови. І на цьому тлі також не можна оминати увагою відсутність ґрунтовних праць з діяльності М. Міхновського та аналізу проекту конституції за його авторства, а також нормотворчу діяльність окремих інститутів національного визвольного руху, зокрема Комісії державного планування Організація українських націоналістів (ОУН) (Документи) та Української Повстанської Армії (УПА) (Дисциплінарний Статут) [3].

Нарешті, розвиток політичної думки також має доволі фрагментарний характер та значні проріхи у загальній історіографічній матерії досліджуваного періоду. Зокрема, поверхнево розглядається вплив західних ідеологій того часу на формування вітчизняних політичних учень, конкретно-історичний чинник та спадкоємність вітчизняної політичної думки у цей період.

Таким чином, можна підсумувати, що, незважаючи на значний масив праць, присвячених проблематиці, які становлять предмет цієї публікації, існує широке коло питань, що не дозволяють відтворити цілісну картину того, що стало ключовими чинниками у зародженні і подальшому розвитку національного визвольного руху та політичної думки у першій половині ХХ ст. в Україні.

Комплексний підхід та розширення як історіографічної, так і теоретичної бази, на нашу думку, є тими засобами наукового пізнання, що дозволять ефективно працювати з історіографічною проблематикою, яка на сьогодні склалася у межах предмета цієї наукової публікації.

Використані джерела

1. *Кормич Л. І.* Історія України від найдавніших часів до 21 століття : навч. посіб. / Л. І. Кормич, В. А. Богацький. – Х., 2001. – 386 с.
2. *Довідник з історії України* : у 3 т. / укл. І. Підкова, Р. Шуст. – Л., 2001.
3. *Документи і матеріали з історії Організації Українських Націоналістів.* – Т. 7: Документи Комісії Державного Планування ОУН (КДП ОУН).

Вінницький О. О. Проблема висвітлення у сучасній історичній науці генези політичної думки та національного визвольного руху України в першій половині ХХ ст.

Розвиток історичної науки, а отже, досвід минулих поколінь, що знаходить свій прояв, у тому числі у закономірностях виникнення й генези тих чи інших явищ і процесів суспільного, політичного, правового та іншого характеру, утворюють її доробок, що має непересічне як теоретичне, так і практичне значення.

Незважаючи на наявність значної кількості наукових праць сучасних вітчизняних фахівців, історичний період та його предмет, що розглядається у цій статті, не є повним, а часто вибіркоким в історіографічному аспекті. Нарешті, розвиток політичної думки також має доволі фрагментарний характер та значні проріхи у загальній історіографічній матерії досліджуваного періоду. Зокрема, поверхнево розглядається вплив західних ідеологій того часу на формування вітчизняних політичних вчень, конкретно-історичний чинник і спадкоємність вітчизняної політичної думки у цей період.

Ключові слова: Українська Повстанська Армія, Організація Українських Націоналістів, Микола Міхновський, Микола Сциборський, історія політичної думки, український національно-визвольний рух.

Винницький А. А. Проблема освещения в современной исторической науке генезиса политической мысли и национального освободительного движения Украины в первой половине XX в.

Развитие исторической науки, а значит, опыт прошлых поколений, находит свое проявление, в том числе в закономерностях возникновения и генезиса тех или иных явлений и процессов общественного, политического, правового и иного характера, образующие ее задел, что имеет нерадовое как теоретическое, так и практическое значение. Несмотря на наличие значительного количества научных трудов современных отечественных специалистов, исторический период и его предмет, что рассматриваются в данной статье, не является полным, а часто выборочным в историографическом плане. Наконец, развитие политической мысли также носит достаточно фрагментарный характер и имеет значительные прорехи в общей историографической материи исследуемого периода. В частности, поверхностно рассматривается влияние западных идеологий того времени на формирование отечественных политических учений, конкретно-исторический фактор и преемственность отечественной политической мысли в этот период.

Ключевые слова: Украинская Повстанческая Армия, Организация Украинских Националистов, Николай Михновский, Николай Сциборский, история политической мысли, украинское национально-освободительное движение.

Vinnitsky O. The Problem of lighting in modern science the genesis of political thought and the national liberation movement of Ukraine in the first half of the XX century

The development of the science of history and so thus the experience of past generations, that is displayed among others in the principles of origin and genesis of some phenomena and processes of social, political, legal and other nature, establish its creation, that has an outstanding both theoretical and practical significance.

Despite the availability of significant amount of research papers of modern native specialists, the historical period and its subject, that are examined in the present article, are not complete and are often selective in historical approach.

Key words: Ukrainian Insurgent Army, Organization of Ukrainian Nationalists, Mikhnovskyy, Stsiborsky, History of Political Thought, Ukrainian national-liberation movement.

УДК 340.12

*Ірина Анатоліївна Гетьман-П'ятковська,
доцент кафедри теорії та історії держави і права
Вищого навчального закладу
«Університет економіки і права «КРОК»,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРАВОВИЙ ПРОГРЕС: ВІД ІДЕЇ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ДО ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ В ЮРИДИЧНІЙ ПРАКТИЦІ

Теорія держави і права є динамічною суспільною і юридичною наукою, предметом дослідження якої є виникнення, розвиток і функціонування державно-правових явищ. Серед термінологічних новацій теорії права є такі категорії, як правовий прогрес, правовий простір, правове прогнозування, правове життя, правова реальність тощо.

Вивчаючи ці та подібні явища, досліднику необхідно мати високий рівень юридичної освіти, життєвий досвід, філософський і світоглядний погляд, відсторонення від особистих суб'єктивних уподобань, а також здатність заглибитися у ретроспективу дії юридичних явищ та можливість спрогнозувати, передбачити розвиток на декілька кроків (десятиліть) вперед. Цей процес дослідження є захоплюючим, але результати можуть бути не передбачуваними й не прогнозованими. Вірогідно, що може виникнути як відкриття, так і підтвердження вже відкритого. У цьому сенсі цей пошук нового розуміння державно-правових явищ, а саме правового прогресу, є актуальним.

При теоретичному осмисленні концепції правового прогресу виникають три фундаментальні запитання: 1) чи всім соціальним групам правовий прогрес вигідний?; 2) хто в праві визначати, що вважати прогресивним у правовому регулюванні?; 3) хто має вирішувати, які витрати і втрати допустимі для досягнення того чи іншого рівня правового прогресу?

Поняття «прогрес» не є новим у суспільній науці, однак у нових словниках це поняття майже не трапляється, натомість у словниках другої половини ХХ ст. воно було широко вживаним. До поняття «правовий прогрес» апелює юридична спільнота, а тому слід домовитися про визначення категорії «правовий прогрес» та його змістовне наповнення.